

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

▪ cărți

Boda, Adrian (ed.): „Eram toți ca frații...” Romii în armată în timpul regimului comunist. Interviu de istorie orală. Cluj-Napoca: Editura Mega, 2018.

Volumul reunește un număr de 20 de interviuri centrate pe experiența cazonă a romilor în perioada 1948-1990. Interviurile de istorie orală cuprinse în paginile sale au reprezentat un efort colectiv întreprins de echipa de cercetători ai Institutului de Istorie Orală al Facultății de Istorie și Filosofie din Universitatea Babeș-Bolyai în cei trei ani de implementare ai proiectului „Povestea nespusă. O istorie orală a romilor din România” finanțat prin Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European prin contractul nr. 14 SEE/30.06.2014.

Experiența în armată a reprezentat unul dintre subiectele abordate în cadrul interviurilor cu bărbații de etnie romă, tema ocupând un loc central în cadrul poveștilor de viață masculine. Cele 20 de fragmente de interviuri cuprinse în volum oferă cititorului perspectiva soldaților de etnie romă în perioada cât aceștia și-au satisfăcut stagiul militar obligatoriu în diferitele garnizoane din România. Din punct de vedere tematic, fragmentele acoperă o paletă largă de subiecte, pornind de la impactul plecării din comunitățile tradiționale, rigoarea primului stagiu, acomodarea cu specificul vieții cazone, rutina cotidiană în timpul serviciului militar, alimentația și igiena, relațiile interumane, detașarea la muncă, dar și aspecte mai sensibile precum manifestarea unor prejudecăți și atitudini discriminatorii din partea celorlalți.

Parcurgerea mărturiilor din paginile volumului „Eram toți ca frații...” oferă cititorului o nouă perspectivă asupra dinamicii relațiilor interetnice, de această dată din postura marginalului, mai ales dacă ținem cont de faptul că în cadrul poveștilor despre armată, țiganul a reprezentat o prezență constantă, adeseori fiind un personaj al narațiunilor celorlalți și victima prejudecăților și a stereotipurilor perpetuate în societatea românească.

Marin, Manuela (ed.): Romii și regimul comunist din România. Marginalizare, integrare și opoziție. Volumul I (525 p.) și II (536 p.). Cluj-Napoca: Editura Mega, 2017.

Volumul își propune să reconstituie, din perspectiva documentului de arhivă, istoria romilor în perioada regimului comunist din România. El surprinde nu doar modul în care autoritățile s-au raportat la problema romilor, ci și felul în care ei au reacționat la măsurile și politicile care-i vizau în mod direct. Ca urmare, documentele descriu experiența romilor pe câteva coordonate principale: marginalitatea socială, integrarea în societatea românească, care uneori presupunea și colaborarea cu instituțiile statului și, nu în ultimul rând, opoziția.

Lucrarea reunește documente din perioada regimului comunist realizate de poliția secretă română, Securitatea (inclusiv departamentul său extern), dar și de către organele de stat și de partid care sunt incluse în fondul Consiliului de Miniștri (mai exact al Subsecretariatului de Stat al Naționalităților), respectiv în cel al Comitetului Central al PCR (Secția Organizatorică). Documentele Securității se datează, cu precădere, din 1970 și 1980, iar celelalte de la începutul anilor 1950 (CM), respectiv sfârșitul anilor 1970 (CC al PCR). Documentele reproduse în volum sunt aranjate pe baza criteriului tematic, respectiv cronologic în cadrul secțiunilor tematice. Astfel, volumul cuprinde următoarele opt capitole: situația social-economică și culturală a romilor, distribuția lor pe teritoriul României, structuri de conducere în comunitățile locale române, problema discriminării și persecutării la care erau supuși romii, opoziția față de regim și naționalismul rom, colaborarea unei părți a populației de etnie romă cu diferite instituții ale statului, perpetuarea sărbătorilor și a tradițiilor

rome în perioada comunistă, și implicarea organizațiilor internaționale în soluționarea problemelor specifice ale romilor în România anilor 1980.

Documentele sunt precedate de un studiu introductiv amplu semnat de Manuela Marin.

Péntek János (ed.): *A moldvai magyar tájnyelv szótára. Moldvai magyar-közmagyar rész. I/1. (A–K, 2016. 523 old.) és I/2. (L–Zs, 2017. 529 old). Közmagyar–moldvai magyar rész. II. (A–Zs, 2018. 375. old.) [Dicționarul graiului maghiar din Moldova. Maghiară moldovenească - Maghiară comună. I/1 (A-K, 2016, 523 p.) și I/2 (L–Zs, 2017, 529 p.) Maghiară comună - Maghiară moldovenească. II (A–Zs, 2018, 375 p.)] Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2018.*

Partea întâi a Dicționarului graiului maghiar din Moldova se compune din două volume, care au apărut în 2016, respectiv 2017, și conține termenii din maghiara comună corespunzători cuvintelor și expresiilor folosite în graiul maghiar moldovenesc. La începutul anului curent a apărut partea a doua a dicționarului, adică maghiara comună - maghiara moldovenească. Astfel, volumul din urmă reprezintă de fapt și indexul materialului prelucrat în partea întâi a dicționarului.

La baza lucrării de față se află culegerea etnolingvistică executată în perioada 1949–1962 sub îndrumarea profesorului clujean Attila Szabó T. Pe lângă alți membri ai Catedrei de filologie (Gyula Márton, Mózes Gálffy și Márta Vámszer), la culegerea datelor au contribuit și cercetători tineri (Dezső Balogh, László Bura, Ferenc Gazda, László Murádin, Jenő Nagy, Pál Teiszler, Dr. Károly Kós și alții). Materialul cules în perioada menționată a fost prelucrat de către profesorul Péntek János, care a adăugat acestui corpus atât culegerile lingvistului finlandez Yrjö Wichmann, din 1906-1907, referitoare la vocabularul ceangăilor din nord, cât și regionalismele culese mai târziu.

Din cauza proceselor de asimilare lingvistică ce arată o tendință spre dispariția totală a graiului maghiar din Moldova, dicționarul de față va căpăta curând un caracter istoric. Dialectul folosit de către populația romano-catolică de origine maghiară din Moldova, populație cunoscută sub denumirea de ceangăi, astăzi este vorbită - la diferite nivele - de aproximativ 20 la sută a populației (cca. 40000 de persoane), persoane bilingve, româno-maghiare, fără excepții.

Szokolczai Árpád - Horváth Ágnes - Papp Attila Z. (eds.): *The Political Anthropology of Ethnic and Religious Minorities. [Antropologia politică a minorităților etnice și religioase] London: Routledge, 2018. 138 p.*

Volumul prezintă câteva argumente în favoarea perspectivei antropologiei politice pentru înțelegerea provocărilor și oportunităților politice și culturale legate de situația minorităților etnice și religioase. Primul capitol prezintă pe scurt conceptele principale folosite în analiză, printre care liminalitatea, „trickster”-ul, imitația și schismogeneza, concepte care sunt utilizate împreună cu abordările sociologiei istorice și a genealogiei, în special în ceea ce privește creșterea și căderea imperiilor, respectiv impactul lor de lungă durată. Cadrul conceptual sugerat aici este deosebit de util pentru înțelegerea modului în care spații marginale pot deveni liminale, apărând brusc în centrul atenției politice. De asemenea, introducerea arată modul în care experiența minoritară problematizează tendințele depersonalizatoare ale globalizării moderne. Capitolele ulterioare demonstrează utilitatea cadrului conceptual introdus în analiza unor regiuni din Europa, precum și în cazul unor minorități etnice și religioase specifice (Ungaria, Republica Moldova, România etc.), fiecare ilustrând că în locul liderilor carismatici apar politicienii trickster care domină spațiul politic modern golit de prezență reală.

Mai multe informații găsiți pe pagina web [Routledge](https://www.routledge.com).

Vultur, Smaranda (coord.): *Germanii din Banat prin povestirile lor. București: Polirom, 2018. 504 p.*

Sunt trei secole de când primii germani au fost colonizați în Banat, prezența lor jucând un rol important în regiune atât din punct de vedere economic, cât și politic și cultural. Într-o a doua ediție revăzută și

considerabil adăugită, volumul coordonat de Smaranda Vultur reunește interviuri autobiografice și studii antropologice despre minoritatea germană din Banat, care creionează imaginea de ieri și de azi a unei etnii, precum și repere importante ale istoriei sale sociale. Prin interviurile de tip „povestea vieții” sunt prezentate destine individuale, obiceiuri, tradiții, locurile rămase în memoria etnicilor germani, precum și odiseea celor deportați în URSS în 1945 și în Bărăgan în 1951.

Mai multe detalii găsiți pe pagina web [Polirom](#).

▪ reviste, articole

Breazu, Petre - Machin, David: A critical multimodal analysis of the Romanian press coverage of camp evictions and deportations of the Roma migrants from France. [O analiză critică și multimodală a presei românești referitoare la evacuarea taberelor de romi din Franța și deportarea lor] *Discourse & Communication* (First published March 9, 2018, doi.org/10.1177/1750481318757774).

Prin metoda analizei critice multimodale a discursului (Multimodal Critical Discourse Analysis, MCDA), articolul analizează tema controversată a evacuării taberelor de romi din Franța și repatrierea lor în România pe un eșantion din știrile presei românești începând din 2010 până în 2017. Politicile guvernamentale franceze fuseseră aspru criticate atât în Franța cât și de către organizațiile internaționale politice și caritative. Analiza de față demonstrează modurile în care aceste evenimente brutale, antiumanitare au fost recontextualizate de către presa românească pentru a prezenta acțiunile guvernamentale franceze ca unele pașnice și consensuale. În plus, demonizarea persoanelor de etnie romă servește ca o strategie pentru a le disocia discursiv de cetățenii români de etnie română. Pe lângă faptul că discriminarea romilor are o istorie lungă în România, recontextualizarea acestor evenimente poate fi interpretată ca aspirațiile Guvernului Român de a ascunde eșecurile în privința conformării la criteriile de aderare la Spațiul Schengen și a obține statutul de membru cu drepturi depline în UE.

Búzás Zoltán I.: Is the Good News About Law Compliance Good News About Norm Compliance? The Case of Racial Equality. [Este oare vestea bună a respectării legilor o veste bună și în privința respectării normelor? Cazul egalității rasiale.] *International Organization*, 72 (2)2018, pp. 351-385 (doi.org/10.1017/S0020818318000024).

Cele mai importante norme internaționale privind drepturile omului sunt codificate în tratate internaționale. Totuși, practicile vătămătoare persistă și, câteodată, chiar sporesc după ce legile relevante sunt adoptate. Gândirea convențională referitoare la această situație este că agenții se angajează dar nu respectă legislația internațională și normele de fond. Cu scopul de a explica de ce violarea normelor persistă chiar și în cazul în care statele din punct de vedere tehnic se conformează legilor internaționale, lucrarea de față oferă o teorie a evaziunii. Întrucât de-a lungul proceselor de legalizare normele sociale sunt codificate într-un mod imperfect, se creează discrepanțe între legi și normele de fond. Din cauza curențelor dintre norme și legi, legalitatea și normativitatea vor fi în dezacord și ele. Statele constrânse de grupurile de presiune pro-violare și pro-complianță vor exploata aceste curențe prin evaziune - minimalizarea intenționată a obligațiilor normative, fapt ce tehnic respectă legile internaționale însă violează normele fundamentale. Teoria este ilustrată în cazul expulzării imigranților romi din Franța, respectiv un caz de segregare școlară a copiilor romi din Cehia. Sub acoperirea complianței cu legile internaționale, aceste state au violat norma egalității rasiale. Lucrarea argumentează că vestea bună despre respectarea legislației nu este neapărat și o veste bună despre respectarea normelor. Astfel, contribuie la înțelegerea mai bună a agenției care încalcă normele și are implicații practice în domeniul promovării drepturilor omului.

Crețan, Remus - Powell, Ryan: The Power of Group Stigmatization: Wealthy Roma, Urban Space and Strategies of Defence in Post-socialist Romania. [Puterea stigmatizării de grup. Romi înstăriți, spații urbane și strategii defensive în România postsocialistă] *International Journal of Urban and Regional Research* (First published April 25, 2018, doi.org/10.1111/1468-2427.12626).

Cercetările actuale despre stigmatizarea romilor se axează preponderent pe marginalizarea socio-economică și spațială a acestui grup în societățile din Europa. Aceste studii pun accent pe sărăcie, pe persistența inegalităților și pe condițiile de locuire sub standard (de exemplu ghettoizarea), respectiv abordarea discriminatorie a acestei minorități. Centrale sunt acestor abordări imaginile de grup și stereotipurile de genul „escorci de beneficii” și/sau „cerșetori” fără sens de autodisciplină și responsabilitatea socială. Aceste cercetări sunt extrem de importante pentru a releva dinamica complexă a marginalizării sociale și a stigmatizării romilor. Însă nu toți romii sunt săraci și nu toți trăiesc în condiții economice aspre. Articolul de față analizează experiențele până acum neglijate ale romilor înstăriți, care trăiesc în spațiile urbane din România. Analiza se bazează pe date obținute din interviuri cu familii rome, lideri și autorități locale, și relevă modul în care romii sunt puternic stigmatizați indiferent de condițiile economice și de locuire, respectiv evidențiază sentimente profund negative față de ei în societatea românească. Lucrarea critică conceptul de stigmatizare teritorială al lui Wacquant aplicându-l grupurilor bogate care trăiesc în afara zonelor tipic desconsiderate (de exemplu ghetourile romilor) în contextul specific urban al României postsocialiste. În timp ce analiza indică internalizarea stigmatizării, identifică și diferite strategii defensive pe care romii bogați le folosesc pentru a contracara și a evita stigmatizarea. Analiza sugerează că abordarea grupurilor de romi bogate poate facilita o înțelegere mai cuprinzătoare a relațiilor de putere specifice urbane care formează stigmatizarea romilor, arată modul în care acest proces îndelungat a fost recent accentuat în Europa alături de o agendă politică evident populistă anti-roma, respectiv contribuie la dezvoltarea și nuanțarea tezei lui Wacquant.

▪ despre buletinul informativ Noutăți

Numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina web ISPMN, [aici](#). Pentru informații legate de proiectele derulate în cadrul ISPMN și publicațiile apărute la Editura ISPMN vizitați [pagina web a Institutului](#).